

spirasjon til dyktige og dristige mennesker som ønsket et helt annerledes samfunn. Hans virksomhet stred mot datidens kirkemakt, og han ble dømt etter «Konventionkelpalaten av 1741» som forbød kristen møtevirksomhet uten sogneprestens godkjenning, og med ni års tukthus fikk han også sin helse ødelagt.

sin tilstand ved annet enn forbrutelser, og til selv å arbeide for å gjøre fattigdommen tålelig».

Henrik Wergeland ga bladet navnet «For Arbeidsklassen», og det innledet en ny fase i folkeopplysning i Norge og i Wergelands liv. Nådeløst satte han søkelyset på fattigdommen og sa sin hjertens mening om det ansvar sam-

deren.

funnet har for å få bukt med slike tilstander. Bladet ble godt mottatt og lest «med begjærighet». De første nummer måtte gjenopplages trykkes flere ganger til et opplag på ca. 4.000, og bladet fortsatte å komme ut til Wergeland lå på dødsleiet.

Småårsfolket

Marcus Thrane tok opp arven etter Hans Nielsen Hauge og Henrik Wergeland. I 1848 startet hans kamp for organisering av småårsfolket. Han som de to foregående, var en stor begavelse på så mange felter, og med et sosialt

ring av et bedre Norge.
Kom mai du skjønne milde er ikke bare til for å nyte den tid vi nå går i møte. I år har vi ekstra god grunn til både på 1. og 17. mai å minnes og feire Henrik Wergeland.

FOTO: SCANPIX

Om språk, rim og regler

Sjølvsom og ikke deler Bjørn Kristen Ørbæk sitt syn på språk og språkpolitikk, kan eg følgje og skjønne mykje av det han vel å ytre seg om i HA.

JENS HAUGAN

førsteamanuensis i norsk, Høgskolen i Hedmark

DEBATT

Og eg har absolutt sansen for språket og stilen hans - som éin mogleg variant innanfor den rike språkfloraen som vi trass alt har i Noreg på grunn av den relativt demokratiske og opne linja ein har ført i språknormeringspolitikken så langt. Ørbæk kan altså fritt vel-

og kva som eventuelt er riktig eller valkert.

Vanskeleg

Normering av skriftspråk er ei vanskeleg oppgåve; og denne oppgåva er spesielt vanskeleg i Noreg pga. historiske hendingar og den sterke stillinga som dialektane har. Det er mange ting ein må ta omsyn til.

Slik situasjonen er i dag, prøver skriftspråka våre å handtere påverknaden frå bl.a. dansk, svensk, tysk og engelsk i tillegg til dialektane. Ein kan ha mange meiningar om kva som den beste måten å «lage» eit skriftspråk på, men vanlegvis vil ein prøve å ha eit funksjonelt skriftspråk, som dei fleste kan akseptere som «sitt» skriftspråk.

Dei fleste i Noreg vil elles bruke ein dialekt som sitt daglege språk, og det har heilt sidan ein byrja med språknormering, vore eit prinsipp å ta utgangspunkt i munnleg tale, når ein prøvde å normere skriftspråka. I den neblinkne Staten har vedteke ein skriftnormal, er denne normalen

Men eg vil også peike på ei annan side ved Ørbæk sitt syn om blandingspråk, gammalt og nytt

per definisjon «riktig» eller «korrekt» i offentleg samanheng. Men det er ikkje det same som å seie at den eine eller andre forma i dei ulike dialektane er rett eller galen.

Gammalnorsk

Eg vil kommentere Ørbæk sine døme der han meinte at berre *laget*, *bygget* og *saget* var akseptable fortidsformer av verba *lage*, *bygge* og *sage*. Verba *laga* og *saga* høyrde i gammalnorsk til klasse 1, som i fortid enda på *-ad* + ending. I tredje person ein-tal ville desse verba altså bli *bøygd* som *lagði* og *sagði*. Verbet *byggja* høyrde derimot til klasse 3 og blei *bøygd byggði*. I dagens bokmål kan ein velje å bøyge desse tre verba som klasse 1 eller 3.

Grunnen til at *lage* og *sage* i mange dialektar skifta til å bli *bøygd* som *byggje*, er rett og slett den trykklette vokalen *a* i midten. Verba blei dregne saman til *lagði* og *sagði*, og ein kunne dermed ikkje skjile dei frå verb i 3. Klasse. Denne typen analogi finst på mange område i språket, og det er og grunnen til Ørbæk berre ak-

Møter seg sjølv i døra

Det er svært vanskeleg å diskutere språk og haldningar til språk utan at ein møter seg sjølv i døra før eller seinare. Dei som har fått ansvaret for å normere skriftspråka våre, gjer nok så godt dei kan i forhold til den «umoglege» oppgåva dei sit med. Vi har to offisielle norske skriftspråk, og vi kan ofte velje mellom fleire bøyingsformer.

Vi er heldige som har så mange ulike måtar å uttrykke oss på. Og eg vil prøve meg på litt «beskjeden hobbykunst» og sende Ørbæk eit lite dikt som eit «illustrerende eksempel» på at det finst dei som kanskje reagerer på at nokon er for «enhetlig» og «tradisjonell» nokongonger:

Lat vårt språkrøt mot himmelen rage,

*ikkje drep det ved å sage,
la blad og greiner få vakse fritt,
då kan det blomstre og vere ditt
og mitt.*